

Mishpatim

Inhoud

Deel 1:

- Mishpatim – een spanningsveld
 - Slavernij
 - Rechtspraak

Deel 2:

- De peilstok van Adonai
- De geringe verheven

Mishpatim – een spanningsveld

- Hst 20: verbondssluiting, openbaring op de berg Sinai deel 1.
- Hst 21, 22 en 23: rechtsregels.
- Hst 24: verbondssluiting, openbaring op de berg Sinai deel 2.

Mishpatim – een spanningsveld

- Keurt de Torah slavernij goed?
 - Ex 21:2 “Wanneer u een Hebreeuwse slaaf koopt...”
- Elohim: rechters of G'd?
 - Ex 21:6 “... dan moet zijn meester hem bij ‘elohiem’ brengen.”
- Wie behoort dan de rechtspraak toe?

Mishpatim – een spanningsveld

- Wat moeten we leren uit de plaatsing van de rechtsregels?
- Hoe past dit in het grotere plaatje?

Eved Ivri

- Twee soorten slaven:
 - Eved Ivri
 - Eved Kana'ani
- Slaven genieten veel rechten en bescherming
- “Wie een Hebreeuwse slaaf koopt, is als iemand die een meester over zichzelf heeft gekocht.” (Talmoed Bavli, Kiddushin 20a)

Eved Ivri

Twee manieren om een 'eved Ivri' te worden:

- Verkoopt zichzelf om aan armoede te ontsnappen:
“En wanneer uw broeder bij u in armoede raakt en zich aan u verkocht heeft, dan mag u hem geen slavenarbeid laten verrichten.” (Lev 25:39)
- Door de rechtbank verkocht na diefstal:
“... [de dief] moet alles volledig vergoeden. Heeft hij niets, dan moet hij vanwege zijn diefstal verkocht worden.” (Ex 22:3)

Eved Ivri

Effecten van dit systeem op een dief:

- Gerechtigheid: slachtoffers worden gecompenseerd.
- Strafmaatregel: slaaf kan niet over zijn eigen vrijheid beschikken.
- Re-integratie
 - Leert waarde te hechten aan eerzaam werk
 - Bevindt zich in een goed functionerend model-huishouden.

Ama Ivri

- Vader verkoopt dochter met als intentie: een huwelijk!
- Bij bereiken puberteit:
 - Bestemd voor de meester (Ex 21:8), ...
 - De zoon van de meester (Ex 21:9), ...
 - Of vrij laten kopen (Ex 21:8)
- Geniet bescherming (Ex 21:8, 10, 11) vrij bij:
 - Jubeljaar
 - Meester neemt niet juiste verantwoordelijkheid
- DOEL: Arm meisje kan ontsnappen aan armoede!

De geest van de mishpatim

- Bijbelse slavernij is niet barbaars, maar een ‘sociale voorziening’.
- Andere thema’s in de rechtsregels:
 - Bescherming van het leven (Ex. 21:12-14)
 - Bescherming van de autoriteit van ouders (Ex. 21:15-17)
 - Vergoedingen en straffen bij letsel en verlies van leven of bezit (Ex 21:18-22:6)
 - Wetten m.b.t. aansprakelijkheid voor verdwenen of beschadigde objecten bij in bewaring geven, lenen, huren (Ex 22:7-15)
 - Bescherming van vreemdeling, weduwen en wezen (Ex 22:21-24, Ex 23:9)
 - Wetten tegen uitbuiting door rente (Ex 22:25-27)
 - Regels voor een eerlijke rechtspraak (Ex 23:1-8)

De geest van de mishpatim

- Het niveau van een samenleving kan gemeten worden door te kijken naar hoe men omgaat met de minder bedeelden in de maatschappij.
- Vernieuwend: wetten voor inrichting van de samenleving en rechtspraak zijn onderdeel van religie!

De rechtspraak is van 'elohiem'

- Als rechtspraak onderdeel is van religie, wie is dan verantwoordelijk, G'd of mensen?
- Ex 21:6 ...וְהִגִּישׁוּ אֲדֹנָיו אֶל הָאֱלֹהִים...
“...dan moet zijn meester hem ‘el ha-elohiem’ brengen. Hij moet hem bij de deur of de deurpost brengen...”
- Ex 22:8 “Als de dief niet gevonden wordt, moet de eigenaar van dat huis ‘el ha-elohiem’ gebracht worden...”
- Elohiem kan zowel G'd als een aardse autoriteit zijn (bron autoriteit: in de hemel!)
- Dus, waar moeten we naar toe?
 - Naar de rechtbank?
 - Naar de tempel?

De rechtspraak is van 'elohiem'

- Ex 22:9 “Wie 'elohiem' schuldig verklaart/ verklaren, moet het aan zijn naaste dubbel vergoeden.”
- Tenzij je een profeet hebt om de schuldige namens G'd aan te wijzen... gaat dit toch over 'rechters'!!
- Ex 22:28 “U mag 'elohiem' niet vervloeken, en de leiders van uw volk mag u niet verwensen.”

De rechtspraak is van 'elohiem'

En toch... G'd is nauw verbonden aan rechtspraak:

- Ps 82:1 “Elohim staat in de vergadering van El. In het midden der elohim (rechters) spreekt hij recht (יִשְׁפֹּט).”
- Deut 1:17 “U mag niet partijdig zijn in de rechtspraak: zowel de kleine als de grote moet u aanhoren. U mag voor niemand bevreesd zijn, want de rechtspraak (הַמִּשְׁפָּט) behoort aan G'd.”
- Deut 10:17-18 “Want de HEERE, uw G'd, is de G'd der goden/rechters en de Heere der heren; die grote, machtige en ontzagwekkende G'd, Die niet partijdig is en geen geschenk in ontvangst neemt, Die recht (מִשְׁפָּט) verschaft aan de wees en de weduwe, Die de vreemdeling liefheeft door hem brood en kleding te geven.”
- Jer 11:20 “Maar, HEERE van de legermachten, rechtvaardige Rechter (שֹׁפֵט צַדִּיק), ...”

De rechtspraak is van 'elohiem'

En menselijke rechters zijn een instelling van G'd:

- Deut 16:18 “U moet binnen al uw poorten, die de HEERE, uw God, u geeft, rechters en beambten over uw stammen aanstellen. Zij moeten met een rechtvaardig oordeel rechtspreken over het volk.”
- Ps 82:3: “Doe recht aan de geringe en de wees, bewijs de ellendige en de arme gerechtigheid.”
- 2 Kron 19 Jehoshafat stelt rechters aan en instrueert hen: “Let op wat u doet, want u oordeelt niet voor een mens, maar voor de HEERE. Hij is bij u als u rechtspreekt.”

De rechtspraak is van 'elohiem'

- Er is een spanning: wie heeft de leiding en is verantwoordelijk voor de rechtspraak? De rechters of G'd?
 - Als G'd het doet: kunnen wij achterover leunen...
 - Als wij verantwoordelijk zijn moeten we rechtbanken instellen en toezicht houden.

De rechtspraak is van 'elohiem'

- Ex 23:6-8 “U mag het recht van de arme onder u niet buigen bij zijn rechtszaak. Houd u ver van bedrieglijke zaken. Een onschuldige en een rechtvaardige mag u niet doden, want Ik zal de schuldige niet rechtvaardig verklaren. U mag geen geschenk aannemen, want het geschenk maakt zienden blind en verdraait de woorden van de rechtvaardigen.”
- Duidelijk mandaat bij de mens, maar... wat betekent dan:
 - “Ik zal...”
 - En is het niet logisch dat een onschuldige niet gedood mag worden?

De rechtspraak is van 'elohiem'

- ne bis in idem
- Waarom niet iemand veroordelen als je er later achter komt dat hij het gedaan heeft?
 - Seculier: ???
 - Torah: G'd spreekt alsnog recht!
- De rechters doen hun best... en G'd doet de rest.

Rechtspraak en het Land

- Einde hst 23 introduceert haAretz als thema; out of place?
- Het Land duldt geen onrecht:
 - Deut 25:15 “U moet een zuivere en rechtmatige weegsteen hebben, u moet een zuivere en rechtmatige efa hebben, opdat uw dagen verlengd worden in het land dat de HEERE, uw God, u geeft.”
 - Lev 20:22 “U moet al Mijn verordeningen en al Mijn bepalingen (מִשְׁפָּטַי) in acht nemen en ze houden, zodat het land waar Ik u heen breng om er te wonen, u niet zal uitspuwen.”
 - Deut 30:15-16: “Zie, ik heb u heden het leven en het goede voorgehouden, maar ook de dood en het kwade. Want ik gebied u heden de HEERE, uw God, lief te hebben, in Zijn wegen te gaan en Zijn geboden, Zijn verordeningen en Zijn bepalingen in acht te nemen. Dan zult u leven en talrijk worden, en zal de HEERE, uw God, u zegenen in het land waar u naartoe gaat om het in bezit te nemen.”

Rechtspraak en het Land

- Het Land is een beloning en ook een middel (om een voorbeeld te zijn).
- Jer 34:15-16 “Ú hebt zich heden wel bekeerd en gedaan wat recht is in Mijn ogen door ieder voor zijn naaste vrijlating af te kondigen, en u hebt wel een verbond gesloten voor Mijn aangezicht in het huis waarover Mijn Naam is uitgeroepen, maar u bent er weer op teruggekomen en hebt Mijn Naam ontheiligd. Ieder heeft zijn slaaf en ieder zijn slavin laten terugkomen, die u overeenkomstig hun verlangen vrij had laten weggaan, en u hebt hen weer onderworpen om voor u tot slaven en tot slavinnen te zijn.”

De lessen samengevat

Mishpatim leert ons dat:

- Adonai een samenleving wil die oog heeft voor de zwakke.
- Adonai consequenties verbindt aan hoe we onze samenleving inrichten.
- Het Land zowel een beloning is als een middel.
- De mens verantwoordelijk is voor rechtspraak en Elohim het eindoordeel heeft.
- Religie en rechtspraak hand in hand gaan!

De lessen samengevat

- Ex 20 en 24: openbaring van G'd op Sinai
- Ex 21-23: burgerrecht gebaseerd op religie is de praktische uitdrukking van G'ds openbaring op aarde.

De lessen samengevat

- Het is een opdracht voor de mens om de heiligheid van Elohim te vestigen hier op aarde, in recht en gerechtigheid.
- Recht en gerechtigheid zijn de pijlers van het Koninkrijk van Elohim
(Gen 18:19, 1 kon 10:9, Jes 9:6, Mat 5:20, 6:33).

De lessen samengevat

- Jes 56:1
“Zo zegt de HEERE:
Neem het recht in acht en doe gerechtigheid,
want Mijn heil (ישועתי) is nabij om te komen,
en Mijn gerechtigheid om geopenbaard te
worden.”

Om over na te denken...

- Heiligheid heeft net als rechtspraak alles te maken met 'onderscheid maken', 'afzonderen' en 'grenzen stellen en bewaken' (vorige parsha). Hoe 'scherp'/heilig zijn wij?
- Als we kijken naar de redenen waarom Adonai Zijn volk UIT het Land heeft gezet... waar zou Hij dan naar kijken om te bepalen of het kan terugkeren?
- Zolang het volk IN het Land is, hoe zou Adonai bij uitstek kunnen beoordelen in hoeverre zij geslaagd zijn in het vestigen van een samenleving van recht en gerechtigheid? (hint: parasha vayeira, Sodom)

Pauze

- Heiligheid heeft net als rechtspraak alles te maken met ‘onderscheid maken’, ‘afzonderen’ en ‘grenzen stellen en bewaken’ (vorige parsha). Hoe ‘scherp’/heilig zijn wij?
- Als we kijken naar de redenen waarom Adonai Zijn volk UIT het Land heeft gezet... waar zou Hij dan naar kijken om te bepalen of het kan terugkeren?
- Zolang het volk IN het Land is, hoe zou Adonai bij uitstek kunnen beoordelen in hoeverre zij geslaagd zijn in het vestigen van een samenleving van recht en gerechtigheid? (hint: parasha vayeira, Sodom)

De peilstok van Adonai

- Zolang het volk IN het Land is, hoe zou Adonai bij uitstek kunnen beoordelen in hoeverre zij geslaagd zijn in het vestigen van een samenleving van recht en gerechtigheid?
- Hint: Twee engelen bezoeken Sodom om een onderzoek in te stellen.

De peilstok van Adonai

- Gen 18:17-19 “De HEERE zei: Zal Ik voor Abraham verbergen wat Ik ga doen? Immers, Abraham zal zeker tot een groot en machtig volk worden, en alle volken van de aarde zullen in hem gezegend worden. Want Ik heb hem uitgekozen, opdat hij aan zijn kinderen en zijn huis na hem bevel zou geven om de weg van de HEERE in acht te nemen, door (om) gerechtigheid en recht te doen, opdat de HEERE over Abraham zal brengen wat Hij over hem gesproken heeft.”
- Gen 18:20-22 “Verder zei de HEERE: De roep van Sodom en Gomorra is groot en hun zonde heel zwaar. Ik zal nu afdalen en zien of zij werkelijk alles gedaan hebben zoals de roep luidt die over haar tot Mij gekomen is. En zo niet, Ik zal het weten. Toen keerden die mannen vandaar om en gingen naar Sodom, maar Abraham bleef nog staan voor het aangezicht van de HEERE.”
- Gen 19:9 “Toen zeiden zij: Ga opzij! Ook zeiden ze: Deze ene is gekomen om hier als vreemdeling te verblijven en nu wil hij zeker rechter over ons zijn! Nu zullen we u meer kwaad aandoen dan hun. Zij drongen erg op de man, op Lot, aan en kwamen dichterbij om de deur open te breken.”

De peilstok van Adonai

De peilstok 2000 jaar geleden:

“Er was iemand, een heer des huizes, die een wijngaard plantte. Hij zette er een omheining omheen, groef er een wijnpersbak in uit en bouwde een toren. En hij verhuurde hem aan landbouwers en ging naar het buitenland. Toen de tijd van de vruchten naderde, stuurde hij zijn dienaren naar de landbouwers om zijn vruchten te ontvangen...”

De peilstok van Adonai

- Yeshua vraagt aandacht voor en identificeert zich met de zwakken:
 - Mat 25:34-40 “Dan zal de Koning zeggen tegen hen die aan Zijn rechterhand zijn: Kom, gezegenden van Mijn Vader, beërf het Koninkrijk dat voor u bestemd is vanaf de grondlegging van de wereld. Want Ik had honger en u hebt Mij te eten gegeven; Ik had dorst en u hebt Mij te drinken gegeven; Ik was een vreemdeling en u hebt Mij gastvrij onthaald. Ik was naakt en u hebt Mij gekleed; Ik ben ziek geweest en u hebt Mij bezocht; Ik was in de gevangenis en u bent bij Mij gekomen.
Dan zullen de rechtvaardigen Hem antwoorden: Heere, wanneer hebben wij U hongerig gezien en te eten gegeven? Of dorstig en te drinken gegeven? Wanneer hebben wij U als een vreemdeling gezien en gastvrij onthaald, of naakt en hebben U gekleed? Wanneer hebben wij U ziek gezien of in de gevangenis en zijn bij U gekomen? En de Koning zal hun antwoorden: Voorwaar, Ik zeg u: voor zover u dit voor een van deze geringste broeders van Mij gedaan hebt, hebt u dat voor Mij gedaan.”

De peilstok van Adonai

- Yeshua houdt zich op met de zwakken:
 - Mat 9:9-13 “En Jezus ging vandaar verder en zag iemand in het tolhuis zitten, die Mattheüs heette; en Hij zei tegen hem: Volg Mij! En hij stond op en volgde Hem. En het gebeurde, toen Hij in het huis van Mattheüs aanlag, zie, veel tollenaars en zondaars kwamen en lagen met Jezus en Zijn discipelen aan. En toen de Farizeeën dat zagen, zeiden zij tegen Zijn discipelen: Waarom eet uw Meester met de tollenaars en zondaars? Maar Jezus, Die dat hoorde, zei tegen hen: Wie gezond zijn, hebben geen dokter nodig, maar wie ziek zijn. Maar ga heen en leer wat het betekent: Ik wil barmhartigheid en geen offer; want Ik ben niet gekomen om rechtvaardigen tot bekering te roepen, maar zondaars.”

De peilstok van Adonai

- De gelovigen in Yeshua bestaat voor een groot deel uit minder bedeeden... met een doel!
 - 1 Kor 1:26-31 “Let namelijk op uw roeping, broeders: er zijn onder u niet veel wijzen naar het vlees, niet veel machtigen, niet veel aanzienlijken. Maar het dwaze van de wereld heeft God uitverkoren om de wijzen te beschamen, en het zwakke van de wereld heeft God uitverkoren om het sterke te beschamen. En het onaanzienlijke van de wereld en het verachte heeft God uitverkoren, en wat niets is, om wat iets is teniet te doen, opdat geen vlees voor Hem zou roemen. Maar uit Hem bent u in Christus Jezus, Die voor ons is geworden wijsheid van God en gerechtigheid, heiliging en verlossing, opdat het zal zijn zoals geschreven staat: Wie roemt, laat hij roemen in de Heere.”
 - Joh 9:2-3 “En Zijn discipelen vroegen Hem: Rabbi, wie heeft er gezondigd, hij of zijn ouders, dat hij blind geboren zou worden? Jezus antwoordde: Hij heeft niet gezondigd en zijn ouders ook niet, maar dit is gebeurd, opdat de werken van God in hem geopenbaard zouden worden.”

De peilstok van Adonai

mishpatim	Brit Chadasha
Goede omgang met zwaksten in de samenleving vestigt G'ds heiligheid op aarde.	Goede omgang met zwaksten in de samenleving maakt dat Yeshua toegang geeft tot olam haba.
Voorzieningen en bescherming van Adonai voor de zwakken.	Yeshua bedient de zwakken.
G'ds Naam ontheiligt door misbruik van slaven (Jer. 34).	G'd verhoogd door de zwakke heen.
Zwaksten in de maatschappij krijgen een prominente plaats in de tekst.	Zwakken in de maatschappij krijgen veel aandacht, hebben 'een dokter nodig'.

De geringe verheven

Adonai verheft het geringe:

- mishpatim: ‘eved Ivri’ vooraan
- Wie is nog meer een ‘eved Ivri’?
- Jozef in zijn periode van slavernij:
 - Vrouw Potifar: “Zie, hij heeft een Hebreeuwse man bij ons in huis gebracht...” (Gen 39:14)
 - Vrouw Potifar: “De Hebreeuwse slaaf die je bij ons in huis gebracht hebt...” (Gen 39:17)
 - Schenker: “En er was daar een Hebreeuwse jongen bij ons, een slaaf...” (Gen 41:12)

De geringe verheven

Eved Ivri	Jozef	Yeshua	Volk Israel
Vervallen in armoede	Van geliefde zoon tot slaaf in de bajes	Vanuit hemel gestalte van een slaaf aangenomen (Fil 2:5-8)	Egyptenaren waren slaven onder Jozef. Nu Heersen zij over Israël.
Onverwacht als eerste in mishpatim	Van slaaf tot onderkoning	Van dienstknecht tot rechterhand van de Vader	'Hebreeërs' zijn eerstgeborene, keuze Adonai
Krijgt rijkdommen bij vrijlating	(bezittingen)	Heeft 'zijn loon bij zich' (Op 22)	Goud, zilver, kleding
'steekt over' naar vrijheid (kan zelf goed gaan doen)	'steekt over' naar machtspositie om familie en Egypte te redden van honger	'Steekt over' naar hemel/olam haba	'steekt over' naar Eretz Yisrael/olam haba

De geringe verheven

Een voorproefje van de heerlijkheid van de Koning, Mat 17:

1 En na zes dagen nam Jezus Petrus en Jakobus en Johannes, zijn broer, met Zich mee en bracht hen op een hoge berg, alleen hen.

2 En Hij werd voor hun ogen van gedaante veranderd; Zijn gezicht straalde als de zon en Zijn kleren werden wit als het licht.

3 En zie, aan hen verschenen Mozes en Elia, die met Hem spraken.

4 Petrus antwoordde en zei tegen Jezus: Heere, het is goed dat wij hier zijn; laten wij, als U wilt, hier drie tenten maken, voor U een, voor Mozes een, en een voor Elia.

5 Terwijl hij nog sprak, zie, een lichtende wolk overschaduwde hen; en zie, een stem uit de wolk zei: Dit is Mijn geliefde Zoon, in Wie Ik Mijn welbehagen heb; luister naar Hem!

6 En toen de discipelen dit hoorden, wierpen zij zich met het gezicht ter aarde en werden zeer bevreesd.

7 En Jezus kwam bij hen, raakte hen aan en zei: Sta op en wees niet bevreesd.

8 Toen zij hun ogen opsloegen, zagen zij niemand dan Jezus alleen.

9 En toen zij van de berg afdaalden, gebod Jezus hun: Vertel niemand van wat u gezien hebt, totdat de Zoon des mensen opgestaan is uit de doden.

De geringe verheven

Openbaring berg Sinai (Ex 19, 20, 24)	'Verheerlijking op de berg' (Mat 17)
... en de wolk bedekte hem (Sinai) zes dagen. Op de zevende dag riep hij Mozes...	Na zes dagen...
Sinai	Hoge berg
70 oudsten blijven achter	Nam Petrus, Jakobus en Johannes mee
...en de wolk bedekte hem...	... een lichtende wolk overschaduwde hen...
70 oudsten van Israël zagen de G'd van Israël.	Discipelen aanschouwen heerlijkheid Yeshua (hij werd voor hun ogen van gedaante veranderd)
Israëlieten waren bevreesd (20:18, 21)	Discipelen bevreesd
Moshe zegt: "wees niet bevreesd" (20:20)	Yeshua zegt: "sta op en wees niet bevreesd"